DISSERTATIO MEDICO-CHIRURGICA
INAUGURALIS
DE

HYDROPE ASCITE ET PARACENTESI,

QUAM,

ANNUENTE DEO TER OPT. MAX.

Ex Auctoritate Magnifici Rectoris,

D. GUILIELMI JACOBI 's GRAVESANDE,
A. L. M. PHIL. ET J. U. DOCT. R. S. L. SOCII, ASTRONOMIÆ ET MATHESEOS PROFESSORIS ORDINARII;

NEC NON

Ampliſſimi SENATUS ACADEMICI *Conſenſu,*
& Nobiliſſimæ FACULTATIS MEDICÆ *Decreto,*

PRO GRADU DOCTORATUS,

Summiſque in MEDICINA Honoribus & Privilegiis
ritè ac legitimè conſequendis,

Publico ac ſolemni Examini ſubmittit

JACOBUS VAN MUNSTER,
Zwolla Tranſiſalanus.

Ad diem 17. *Auguſti* 1723, *tempore locoque ſolitis.*

LUGDUNI BATAVORUM,
Apud CONRADUM WISHOFF. 1723.

D. THEODORO VAN MUNSTER,
ARTE CHIRURGICA APUD ZWOLLENSES JAM PER TRIGINTA ET PLURES ANNOS FELICISSIMO AC CELEBRATISSIMO, PARENTI OPTIMO, MIHIQUE AMANTISSIMO:

UT ET

EXCELLENTISSIMIS, EXPERIENTISSIMIS, Atque CELEBERRIMIS VIRIS,

D. HERMANNO BOERHAAVE,
A. L. M. PHILOS. ET MED. DOCTORI, BOTANICES, CHEMIÆ, ET COLLEG. PRACTICI PROFESSORI, NEC NON PRÆSIDI COLLEGII CHIRURGICI, PROMOTORI MEO VENERANDO:

D. HERMANNO OOSTERDYK SCHACHT,
A. L. M. PHILOS. ET MED. DOCTORI, MEDICINÆ THEOR. ET PRACT. UT ET COLLEG. PRACT. PROFESSORI, ILLUSTR. AC PRÆPOT. ORD. HOLLAND. ET WESTFRIS. COLLEGII THEOL. MEDICO, COLLEGIIQUE PHARMACEUT. PRÆSIDI:

D. BERNHARDO SIEGFRIEDO ALBINO,
MEDIC. DOCTORI, AC ANATOMES ET CHIRURGIÆ PROFESSORI:

PRÆCEPTORIBUS MEIS VENERANDIS, COLENDIS,

Diſſertationem hanc Inauguralem eo, quo decet, cultu ac devotione offero & dico

JACOBUS VAN MUNSTER,
AUCTOR.

DISSERTATIO MEDICO-CHIRURGICA INAUGURALIS, DE HYDROPE ASCITE ET PARACENTESI.

PRÆFATIO.

B. L. *Moris eſt apud pleroſque, qui aliquid prælo commiſerunt, ut rationem reddant, quare id fecerint, quam ob cauſam hanc, de qua commentati ſunt, elegerint materiam, & ut* Tuam *denique appellent humanitatem, benignum de labore ſuo ferendi judicium. De tribus hiſce forte & me in limine diſſertationis præſentis verba facturum exſpectabis. Paucis itaque ſic habe: quoad primum ſcias velim, incubuiſſe mihi, ſummos in Medicina honores ambienti, legibus Illuſtris Academiæ hujus obtemperare. Volupe autem fuit, pro Diſſertationis Inauguralis themate eligere hocce de Hydrope Aſcite practicum, ut Medicinam facturus hocce ſpecimine doceam, quid & in Gallia ex demonſtrationibus Celeberrimorum illic Chirurgorum, & hic ex diſciplina Excellentiſſimorum in Medicina Profeſſorum, Præceptorum meorum omni ſemper honoris cultu venerandorum, hauſerim pro tenuis ingenii mei capacitate.* Tuum *erit B. L. judicare, an pro dignitate, meum quod erat, executus ſim, an ſecus. Si meus* Tibi *qualiscunque ſeſe commendaverit conatus, benevolentiam* Tuam *prædicabo; ſin minus, errare eſſe humanum, ac ultra poſſe neminem obſtringi, mihi ſolatio erit. Vale & Fave.*

1. HYDROPS adeſſe dicitur, ubi apparet tumor aquoſus, ad ſenſum frigidus, tactui cedens, veſtigiaque preſſionis ad tempus retinens, & iterum ſe reſtituens, ortus ab omni cauſa, quæ ſerum aquoſum vel extra vaſa ſua ire, vel eadem diſtendere facit; vocatur ſic ab ὕδωρ *aqua*, & ὄπτομαι *video*.

2. Per Hydropem ASCITEN nil aliud intelligo, quam Hydropem, qui potiſſimum in abdomine hæret; ſeu: tumorem aquoſum, inprimis abdomen diſtendentem; derivatur ab *ἀσκὸς uter.*

Perfecta proin affectus noſtri idea conſiſtit in eo, quod ſit tumor aquoſus, velut in utre quodam contentus; ſeu ille hæreat in duplicatura peritonæi, ſeu lateat inter peritonæum & viſcera, ſeu diſtendat in cavitate abdominis reperiundas glandulas vaſaque ibi diſtributa, ita, ut inde infimus venter tumeat.

3. Variæ ſunt Aſcitis ſpecies, pro varietate cauſarum diſtendentium abdomen, ex repletione materiæ alicujus liquidæ diſtendentis. Innoteſcit hinc ASCITES PURULENTUS, qui fit in Paraphrenitide, ex ſuppurato diaphragmate, & in Hepatitide, ex rupto hepatis ulcere; dum materia purulenta in cavum abdominis effuſa, hoc facit turgere, & hinc eandem, ac ſi eſſet verus Hydrops Aſcites, requirit medelam.

4. Humor in cavitate clauſus, fotus, putrefactusve, rarefit, dilatatur; & in abdomine hinc expanſo præbet ideam TYMPANITIDIS, ſine quo Aſcites raro inventus ab Auctoribus obſervatus legitur. vid. *Tulp. obſ. Med.* lib 2 cap. 35. Ab inſtrumento bellico, quod tympanum vocatur, Tympanites derivatur, & ſolo aëre rarefacto abdomen extendere exiſtimatur a quibuſdam, minus recte ea propter ad Hydropis ſpecies referri poſſe putantibus. ſed quam verè, judicent alii.

6. Quando materia aquea, intra membranaceum loculum contenta, membranam continentem extendit atque attollit, tumor ille vocatur HYDATIS ſeu veſicula aquoſa; quales in abdomine in copia exiſtentes dant faciem *Hydropis ampullati*, tumori Aſcitico non abſimilis.

6. Mentitur non raro Aſciten HYDROPS UTERI, ab collecta in cavo uterino aqua factus, totum interdum abdomen tumefaciens. Eadem fallaci ſpecie ſæpe incedit morbus, ſteriles ut plurimum ac annoſas occupans mulieres, HYDROPS OVARII appellatus.

7. Tumor abdominis fæminarum utero gerentium, ob graviditatis fallacia ſigna, inprimis diſſimulantibus fæminis, ſæpius, quam expedit Artis honori, vel exercitatiſſimis imponit Medicis, qui eum ſubinde pro Aſcite habent. Patet hoc vel inde, quod, referente *Theoph. Boneto* ſepulchr. lib. 3. ſect. 21. obſerv. 41. Clar. Car. Drelincurtius tumorem Hydropicum in virgine 17 annorum a tumore gravidarum non potuerit diſtinguere, ſed ipſam pro utero gerente judicaverit.

8. LEUCOPHLEGMATIA, Hippocrati ſolummodo aquæ inter cutem vitium deſignans, ab aqua, in habitu pinguedinis ſtagnante vel effuſa, producta, ſi in membrana cellulosa ſeu panniculo adipoſo circum abdomen occurrit, ſatis frequenter perfectum primo intuitu mentitur Aſciten.

9. COGNOSCITUR, & diſtinguit ſe a reliquis abdominis tumoribus, Aſcites, per ſequentia: Primo adeſt notabilis tumor, totum abdomen diſtendens, qui communiter prius ſeſe exſerit in pedibus, unde magis magisque per femora ad ipſum abdomen adſcendit: tum plerumque ſenſim increſcit & totam cavitatem infimi ventris ita extendit, ut ad ſcrobiculum cordis uſque conſpiciatur. Si preſſeris digito locum tumefactum, recipitur & ad tempus retinetur preſſionis veſtigium. Quo magis invaluit tumor, eo majoris gravitatis percipitur ſenſus, qui, una cum tumore, paululum ſolet imminui, noctu, lecti calore, augendus rurſus interdiu, erectis, ambulantibus vel ſedentibus ægris; qui cæteroquin admodum difficiles plerumque ad ſudores ſe ſentiunt. Pro rata, qua æger in partibus, quas morbus obſidet, mole augetur, in habitu reliquarum corporis partium magis magiſque in dies emaciatur & gracileſcit, cæterum toto morbi decurſu tuſſi infeſtatus. Præterea tumor ſimul genitalia occupat, & in viris Hydrocele provenit, cui non raro Exomphalos jungitur. Adeſſe quoque obſervatur Dyſpnæa, quæ interdum in Orthopnœam tranſit; nec non ſitis intenſa, una cum urinæ paucitate. Speciatim, ubi ſerum aquoſum eſt in cavo abdominis effuſum, percipitur fluctuatio quædam, quo-

ties æger ad alterutrum latus ſeſe inclinat, & quoties ab altero latere impellitur abdomen, auditur ſonus collectæ motæque intus aquæ, talis, qualis ab utre non omnino aqua pleno redditur.

10. Producitur Hydrops Aſcites, tanquam a CAUSA PROXIMA, ab omni eo, quod impedit, quo minus ſerum aquoſum in venas redire & cum cæteris humoribus leges circulationis per totum corpus æquabiliter, ut antea, ſubire poſſit: ſive id fiat, quia vaſa rupta effuderunt illud liquidum ſeroſum; ſive ab obſtructione hoc pendeat eorum canalium viarumque, qua illud reduci prohibetur; ſive a motu nimis ſegni humorum hocce ſit, ut nempe nectendo moram in cavitatibus, in quas depoſiti ſunt, craſſiores facti, nec exhalare nec reſorberi queant.

11. Sed age inquiram paulo penitius in CAUSAS ANTECEDENTES, quæ corpus humanum diſponunt, ut ſit aptum ſuſcipere morbum. Occurrit hic primo omnium ſæva illa, præter meritum multos in magna ſæpe mala mortales inducens, *diſpoſitio gentilitia*, qua ejuſdem familiæ homines, talem nacti ſtructuram corporis, ut certa ætatis ſuæ periodo, ea, qua Majores eorum, in eundem, ac illi, incidunt morbum. Obſervatum namque eſt, quod hac ratione omnes unius ejuſdemque familiæ homines tandem certam ætatem adepti Hydrope Aſcite defuncti ſint.

12. *Temperies peculiaris* ſeu propria huic illive homini, ἰδιοσυγκρασία dicta, multum etiam ad Aſcitem prædiſponit. Ni enim hæc ſtatueretur, unde quæſo erit, quod ex multis unam eandem vitam agentibus, hic vel ille præciſe præ aliis omnibus homo infeſtetur Aſcite? In quo hæcce conſiſtat ἰδιοσυγκρασία, an primario in vitio organorum & viarum humores corporis humani vehentium, continentium, & eorum ſecretioni inſervientium, an vero potius quærenda ſit mali origo in dyſcraſia ſeu vitio humorum, patebit, ut ſpero, ex ſequentibus.

13. Docuere apertiones cadaverum, imo & perforationes abdominis in vivis inſtitutæ, quod materies abdomen in Aſci-

te

te diſtendens ſit fluida, aquea. Si jam conſidero 1. quod corpus noſtrum conſtet ex aſſumtis; 2. quod hæc, rejectis per varias vias extra corpus, quæ non poſſunt nutrire, recipiantur a vaſis venoſis & arterioſis, miſceantur ibi reliquis humoribus, & una cum iis per omnes partes agantur; 3. quod æger, Aſcite laborans, multum quidem bibat, non tamen reddat quantitati aſſumti potus reſpondentem urinam, admodum difficilis ſit ad ſudores, interim totum corpus habeat extenuatum, excepto abdomine & cæteris inferioribus locis in Aſcite tumentibus, tuto concludi poſſe puto cum Cl. *Carolo Piſone* obſ. & conſil. p. 330. cauſam materialem in Aſcite eſſe *partem ſeri chyli & ſanguinis vehiculi.* Erit ergo hæc illa ipſa eadem, quæ vel extendendo vaſa ſua; vel ex iis exeundo tumorem illum fecit. (§. 10.)

14. Quamdiu vaſa, humores continentia, exiſtunt integra, ſua debita gaudent vi contractili, non nimis ſunt dilatata, nec etiam in cavitate ſua imminuta; ſi humores in vaſis contenti adſunt in juſta, non excedente, copia, debita fluiditate inſtructi, blandi, nec nimis incitato, nec ultra modum ſegni, motu fluentes; tum & vaſa ſuos continent liquores, eosque, ut decet, propellunt, & hi non, nimis diſtendendo ſuos canales, multo minus ex illis elabendo, leges circulationis ſubterfugiunt. Hactenus itaque nullus oritur in corpore Aſcites. His autem modo dictis omnibus contraria ratione ſe habentibus præſto eſſe poteſt. Referetur ergo cauſa prædiſponens ad Aſciten, tum in vaſa, tum in humores.

15. Inter VASORUM VITIA numero primo *relaxationem* ſeu ἀναστόμωσιν, quando, amiſſa vi contractili, fines eorum ſeu oſcula emittunt retinenda, aut etiam, quando initia illorum dilatata & latiora facta admittunt partes ſanguinis craſſiores, quam alias naturaliter intrare ſolent, quæ proinde propulſæ ulterius, occurrentes anguſtiis conniventibus, non potentes pergere, ibidem ſtagnant, unde vero ex natura noſtrorum humorum nil certius fieri poſſe, indubitata eſt inter Medicos veritas, quam ut fiat ſeceſſio liquidiſſimi,

cor-

corruptio & diſſolutio putrefactiva remanentis craſſi, utraque vero via diſpoſitio ad Hydropem, uti in progreſſu clarius fiet. Deinde conſidero etiam hic illam malam in vaſis conſtitutionem, quæ vocatur διαπήδησις quaſi *perſilitio*, ubi fibræ, membranas conceptaculorum ſeu vaſorum conſtituentes, a ſe invicem diſjunctæ & diſtractæ, faciunt ſpatia intermedia, per quæ, ceu rimas, humores continendi elabuntur & dimittuntur. Quomodo vero hinc generationi Aſcitis pandatur via, cuique, vel leviter ſcientia œconomiæ corporis imbuto, patere poteſt. Etenim notum eſt, omnia puncta corporis perſpirabilia eſſe, hinc, ſi ille vapor perſpirabilis a quacunque cauſa impeditur, facile condenſatur & in aquam tranſit, & ſi hæc a vaſis abſorbentibus iterum non abſorbetur, viam ſternit ad hunc morbum. Equidem multum inter Auctores diſputatur, an talis transſudatio per membranas vaſorum fieri queat; quidam hoc aſſerunt; alii iterum negant, & hanc ob rationem, quia nullum vas in corpore humano ex una ſimplici membrana, ſed ex plurimis ſibi invicem nexis ſit conflatum, hinc impoſſibile putant, talem transſudationem per eas fieri; quod ad me attinet, fateri debeo, tamen valde probabile eſſe, transſudationem fieri: nam licet vaſa plurimis membranis conſtent, nil tamen hoc obſtat, nam ars Ruyſchiana nos manifeſte docet, unamquamque membranam iterum propriis vaſis ſuis conſtare, hinc ex his facile effluere poteſt, quod nimis fluidum eſt; confirmatur hoc adhuc magis, quando oculi noſtri microſcopiis Leeuwenhoekianis armati detegunt, membranas inſtar linteaminis aut retis infinitis poris repletas eſſe. De hac re jam olim Magnus Hippocrates ſuſpicatus fuit, qui dicit, corpus humanum quaſi cribrum, & cavitatibus ſpiritibus repletis inſtructum eſſe. Multa experimenta ad illud probabile reddendum hic adducere poſſem, ſi neceſſitas poſtularet; ſed ne nimis prolixus ſim, una alterave obſervatio nobis ſatisfaciet. Memini me audiviſſe ab *Excellentiſſimo Præceptore meo* BOERHAAVE, quod obſervaverit, plurima clyſmata ex aqua ſola una die injecta per ſolam urinam excreta fuiſſe, &

ne

ne guttulam quidem per anum rediiſſe; tale ſimile exemplum refert Clariſſ. *Baglivus* p. m. 143. de viro erudito, qui ſibi aquam tepidam per clyſterem injiciebat, in inteſtinis omnino retinebat, & paulo poſt per urinam totaliter reddebat, ne guttula per alvum exeunte. Hiſce non abſimilis eſt illa obſervatio *Benivenii Florentini* obſervationum rariorum cap. 7. de puero duodecim annorum, qui ſeptem diebus urinæ ſuppreſſione laboraverat, & tandem illam per alvum excrevit, & ſanatus eſt. Hinc videmus, quod aqua ex inteſtinis craſſis in veſicam poſſit delabi, & iterum ex veſica in inteſtina, ſine cognitis aliis viis hucuſque detectis, quam poris, quidne magis credemus, humorem multo liquidiorem aqua ex vaſis in cavitatem colligi, unde Aſcites gigni poteſt; confirmat ſane hanc rem non parum phænomenon illud, quando animalium vivorum corpora aperta vapores ubique, ſine læſo aliquo vaſculo, exhalantes nobis conſpicuos præbent, guttatim viſcerum ſuperficiei adhærentes. Pertinet huc quoque experimentum illud Cl. *Loweri* tract. de corde cap. 2. p. 124, qui in ovibus, Hydrope pectoris & abdominis extinctis, omnia viſcera & vaſa integra, nihilo minus tamen cavitates dictas aqua repletas reperit. Quid vero talia aliud docent, niſi iſtud, quod dentur in partibus ſolidis corporis ſpatia, per quæ potuerit aqua illa effundi. Non prætereunda mihi hic eſt iſta in vaſis conditio reperiunda, διαίρεσις a Medicis appellata, quando deſinente eorum debita continuitate, accidit cohærentium intet ſe vera ſeparatio ſeu diviſio: hæc autem contingere poteſt triplici ratione; vel enim adeſt ex ῥήξι ſeu *dilaceratione* per vim quandam externam, uti lapſu, pulſu vel alio quocunque violento motu, in corpus irmentem; vel ex διαβρώσι ſeu *eroſione* ab acri rodente & perdente tunicas vaſorum; vel ex *diſtenſione nimia* tantum, eouſque facta, ut tandem continuitas membranarum, conſtituentium vas aliquod, deſinat. Quocunque modo conceperis cohæſionem ſublatam in conceptaculo aliquo, humoribus ponitur data facultas elabendi extra illud. Sic jam ſenſit *Horatius Augenius* Epiſtol. Medicinal. Tom. 2. p. 400,

quando, *promtiſſimi*, inquit, *ſunt ad Aſciten*, *quibus rupta aut exeſa aliquando vena fuit*, *ſuppreſſaque evacuatio ſanguinis.* conf. Magn. *Hippocrat.* 7. aph. 55. *Theoph. Bonet.* ſepulch. lib. 3. ſect. 21. obſ. 19. & *Nic. de Blegny* Zodiac. Med. Gall. An. IV. p. m. 88.

16. Non vero tantum latet vitium in vaſis, quod naturalis eorum cavitatis capacitas aucta, vel latera illorum cohæſionem ſuam & continuitatem amiſerint (§ 15) & ſic egreſſui humorum locum conceſſerint; ſed valent etiam ex cavitate ſua imminuta, contraria plane ratione, eundem effectum producere. Refero huc primo ἔμφραξιν, quando ſcilicet per materiam, quæcunque illa demum ſit, in cavitate vaſis hærentem obthuratio ejus contingit; 2do ϛενοχωρίαν, qua meatus canalis arctatur a tumore aliquo in membrana, canalem illum conſtituente, enato, vid. *Piſonis obſerv. & conſil. obſerv.* 115; quæ tamen arctatio etiam præterea abſque tumore contingere poſſe videtur ab orta ſimplici contractione per vim excedentem fibrarum orbicularium, vid. *Hippocrates* libro de flatibus p. 299. ubi a ſanguine nimium rarefacto ϛενοχωρία fieri dicitur, quæ tum fiat cauſa, ut ſanguis per poros vaſis ſui perrumpat; 3tio θλίψιν, cum a lateribus vaſis compreſſis cavitas ejus minuitur vel etiam tollitur; apparuit tale quid in illo experimento *Loweriano*, ubi ſcilicet celeberrimus hic Auctor cani venam cavam infra cor ligavit, & ſic facta θλίψι hac conſpexit, ex impedito ſanguini itinere verſus cor, canem evaſiſſe vere Aſciticum, quia humores, non potentes ſe evacuare per ordinariam ſuam viam, retrofluxerunt, ſtagnarunt, & vel dimittere coacti fuerunt ſerum aquoſum, vel intumeſcere fecerunt partes inferiores, in quas exundavit; 4to σύμφυσιν, ubi per coalitum laterum vaſi tota perit cavitas, quod plerumque in ſenibus, & ubi callus enatus eſt, reperitur; 5to σύνίζησιν, quæ denotat abolitionem cavitatis ex inanitione, uti hoc poſt nimiam prius diſtenſionem a materie contenta, & ſubito inſequentem evacuationem ejus contingere videmus; exemplo ſunt fœminæ puerperium paſſæ, uterum antea magnopere extenſum, mox habentes pe-

penitus inanitum; ut taceam homines, in quibus Paracenteſis inſtituta & omnis ſimul educta fuit aqua. Omnibus his modis, quibus vaſa in capacitate ſua interna imminuuntur, humores appellentes libere transfluere impediuntur, & intercepti in loco coguntur ſtagnare, perennante vero eorum affluxu, vaſa non tranſmittere potentia patientur idem, quod (§. 15.) dictum.

17. IN HUMORIBUS adeſt cauſa prædiſponens ad Aſciten, quatenus peccant vel in quantitate, vel qualitate. In quantitate ſola ſi peccant humores, ſtatus iſte vocatur *Plethora*. Hæc quomodo ſit cauſa morbi antecedens, non melius eluceſcere poſſe exiſtimo, quam, ſi tribus, quod ajunt, verbis monuero, quod, ubicunque hæc obtinet, ibi vaſa arterioſa & venoſa ſanguinem vehentia ſupponantur laxa, nam talia non reſiſtunt ingreſſui excedentis in copia ſanguinis. Hinc ab augeſcente ſanguine vaſa, utpote laxa, magis magiſque extenduntur, & cum copia ejus major ſit, quam ut ferre poſſit eas mutationes, quæ vitæ inevitabiles accidunt, ſenſim incipit carere circulatione, & committitur ſibi ipſi ac propriæ ſuæ naturæ. Tum minus experiens circulationem accedat, neceſſe eſt, ad quieſcentem humorem, quo magis vero quieſcit, eo magis it ad putrefactionem ex natura ſua. Quod autem in putrefactione humorum fiat ſeceſſio ejus, quod eſt tenuiſſimum, ſubtiliſſimum, remanentis inde incraſſatio, notius eſt, quam ut a me debeat exponi. Tantum id non poſſum ſilentio præterire, quod conſtans omnium Practicorum docet obſervatio, quod nempe ætas juvenilis ac conſiſtens, & ſexus ſequior, nec non homines otio deditì, præ cæteris vergant ad Plethoram; ſed iidem ſunt quoque, de quibus non minus docent obſervationes, quod præ omnibus habeant diatheſin ad Aſciten. Fæminæ id quam maxime confirmant, menſtruas habentes evacuationes vel imminutas vel plane ſuppreſſas, tales enim admodum proclives ſunt & pronæ in morbos Hydropicos. de viris hæmorrhoides fluentes ante paſſis, nunc vero eas non experientibus, idem verum eſt. Et, quod hic bene notandum

puto, quo largiores dictæ fuerunt ſanguinis evacuationes, eo magis animadvertuntur talium corpora diſpoſita non ſolum eſſe, ſed re ipſa incidere in Hydropes. Inde forte erit, quod Clariſſ. *Sydenham.* oper. p. m. 767. ſcribat, *viros*, *ingraveſcente ætate: fœminas*, *ubi jam parere deſierint*, *NB. ut plurimum infeſtari ab Hydrope.* Nam non melius aliunde ejuſmodi obſervationes explicari poſſunt, quam quidem, ut opinor, a Plethora, quæ, ſe evacuare ceſſans, in corpore ſtagnat, & diſtenſiones vaſorum efficit majorum, compreſſiones hinc minorum, lacerationem in vaſis, ſuffocationem in liquidis, inertiam, deſidiamque; unde idem orietur, quod in anaſtomoſi dictum: & in ſpecie, ubi plane jam ceſſavere plethoricæ evacuationes, manente interim cauſa, humores augente, v. g. bona digeſtione & abſentia ejus, quod conſumendo eos imminuit, neceſſario, cæteris paribus, in hiſce caſibus continget eo citius illud, quod ex plethora pendere dixi, quo minor adeſt ſpes imminuendæ per alias vias copiæ humorum.

18. In qualitate quando peccant humores, tunc dicitur adeſſe *Cacochymia*, quæ eſt degeneratio omnium humorum ab illis conditionibus, quæ requiruntur ad ſanitatem, ſimul ſecum ferens læſionem functionum per totum corpus, inprimis nutritionis, indeque ſemper pendentem corporis habitum debilem, laxum & mollem. De hacce, uti cauſa morbi antecedente, paucis acturus, intacta relinquo ea vitia, quæ hærere poſſunt in qualibet particula fluidi, ex principiis & regulis hygraulicis & hydroſtaticis, cui vacat, facile ex dicendis deducenda, hic loci tantum de humoribus corporis humani, quatenus toti ſimul ſpectantur, quædam huc pertinentia commemorabo. Si itaque *humores* corporis noſtri *nimis* ſunt *fluidi*, quia eo ipſo particulas habent inter ſe minus cohærentes, & hinc facilius a ſe invicem ſecedere potentes, haud difficulter concipitur, quod valde apti ſint ad transeundum per vaſa ſua, inprimis ſi vaſorum tunc adſit inertia, minorque in contenta fluida actio. Ubi porro adeſt *humorum nimia tenacitas*, ſive ea ſit a calore, id eſt inflammatoria, ſive a frigida quacunque cauſa orta, id eſt pituitoſa,

va-

vaſorum fiunt extenſiones, obſtructiones, præſertim ad orificia vaſculorum lateralium minorum, minimorum canalium coalitus propter liquido ibi impeditum iter, inde tumores, circulatio impedita, augeſcens in dies tenacitas & immeabilitas, ſeceſſus hinc fluidiſſimi, & appellentium a tergo humorum, viam ſibi invenientium præcluſam, in loca indebita ſeceſſus ſeu errores locorum, quoniam humores ad cavitates pertingunt, ſua figura harum diametro non reſpondentes, unde accedente magno motu vi impingunt in ea, & ſic faciunt vitia ſimilia §. 15. vel, non ulterius pergere potentes, ſtagnant. Quod vero hacce duplici via fiat diatheſis ad Hydropem, ut a me probetur, nemo opinor, neceſſarium judicabit; conf. §. 17. Naturæ ordine jam ducor *ad quietem humorum.* Hæc ſi obtinet in corpore humano, & adeſt ſimul laxitas vaſorum, uti fere ſemper hæc duo ſe concomitantur, circulationis efficacia deſinente, ſanguis tandem omnis in ſerum reſolvitur: hoc vero cum ſit tenuius, quam ſanguis ruber, difficilius poteſt contineri, & cito invenit, qua poſſit aufugere. Optime hoc jam ab *Hippocrate* ſect. 7. aph. 74. notatum eſt dicente ἐπὶ λευκῷ φλέγματι ὕδρωψ ἐπιγίνεται, quæ verba Clar. Joh. Heurnius de corpore cacochymico interpretatus, de pituitæ ex quiete humorum genitæ copia, Hydropem Aſcitem minitante, intelligi vult. Sunt nempe inter extremitates arteriarum & venarum vaſa quædam ſeu cellulæ, quæ recipiunt ſanguinem ex arteriis, reſorbendum poſtea rurſus in venas, ſi autem hæ cellulæ ſeu ſacci excipientes, ſanguinem nanciſcuntur minus actum, hinc ex arteria laxa infuſum, quo diutius durat hæc arteriæ expanſio, eo diutius quoque hic moratur effuſus ſanguis, & ſic minus actus non poteſt ire in ſuam venam, & fit illud §. 10. Confirmant hoc utcunque homines quietam & ſedentariam agentes vitam, & inprimis virgines chloroſi laborantes, quorum ſanguis, ex vena emiſſus, ſemper minus ruber apparet, quique præ multis, cæteris paribus, ad Hydropem inclinant. Sed non vacat hic culpa *humorum excedens per vaſa motus*, qui duplici reſpectu hic in conſiderationem venit, primo, quod a magna vi

humorum pulſorum in vaſa, & horum majore renixu in illos, fiat magnus particularum fluidi attritus & hunc ſequens ſeceſſio aquoſi ſeu tenuis, & incraſſatio ſeu condenſatio remanentis; 2do auctus per vaſa humorum motus facit vaſorum auctam ad initia amplitudinem, hinc liquidorum craſſiorum in vaſcula tenuiora impulſum, &, ubi pertranſire non poſſunt, propter anguſtias viarum, ſtagnationem. Priori reſpectu facilis fit intellectu collectio humorum tenuium in interſtitiis inter partes ſolidas; poſterius ſi ponitur, fiunt illa, quæ in anaſtomoſi §. 15. Reliquas humoribus accidentes mutationes ac degenerationes, a particulis peculiariter affectis dependentes, e. g. quæ ex acrimonia oriuntur, ſicco tranſeo pede, quia ſemper unum ex iis, quæ in toto humore occurrunt, vitiis producent, nempe hærens vel in fluiditate vel in motu, iisque vel auctis vel imminutis.

19. Injurius eſſem in Lectorem meum, ſi crederem, ex dictis (§ 15. ad 18. incluſ.) cauſarum antecedentium ideam ipſi datam ſic diſtinctam, ut inde innoteſceret, quando in vaſis ſolis, & quando in humoribus ſolis hæreat vitium prædiſponens ad morbum. Non enim mihi ſic ſum ſuffenus, ut putem, hæcce a memet clare cognoſci. Patet quidem in antecedentibus, quod in vaſa, & in humores culpa poſſit morbi transferri. Sed ſimul ubique attendenti clarum evadere poteſt, quod fere nunquam peccatum hæreat in altero horum, altero bene conſtituto: ſic, ut perpetua adſit quædam quaſi ſympathia ſeu harmonia, nec alterum deflectat a debita ſua conſtitutione, quin alterum ſimul de tali degeneratione participet. Hinc mirari non ſatis poſſum, quod reperiantur, qui ſemper inveniſſe ſe putant tantum cauſam prædiſponentem ad morbum in alterutro memoratorum.

20. Apparuit hucuſque, quotuplici ratione tam vaſa, quam humores, conſtitutionem talem accipere poſſint, qualis efficiat cauſam prædiſponentem corpus ad Aſciten. Cum vero non unius ſint generis vaſa, nec etiam humores, non immerito jam quæritur: in quænam præcipue ex dictis his binis cadat vitium, ut inde διάθεσις fiat ad morbum. Veteres

res Medici, qui ante Harvæana tempora unanimi conſenſu credidere, ſanguificationem in hepate fieri, a ſolo hoc etiam viſcere Aſcitis originem deduxerunt; nam a labefactata ſanguificatione, ſeu a refrigerato hepate, loco laudabilis ſanguinis ſerum vel aquam gigni putarunt; vid. *Tulpius* obſerv. Med. lib. 2. cap. 36. & *Horatius Augenius* Epiſt. Medicin. Tom. 2. p. 586. *Hippocrates* quoque idem ſtatuere videtur ſect. VII. aph. 55. ubi de Hepate aqua repleto, ad omentum erupto, loquitur. Quicquid horum ſit, ego, neminem cæco impetu ſequens, ſolam veritatem amplectens, dico; non quidem eximendum eſſe hepar a culpa, putarim tamen, non ab eo ſolo, ſed & ab alio quocunque viſcere pendere originem morbi, imo ſæpe ſine vitio jecoris. Ita Celeb. *Tulpius* obſ. Med. lib. 2. cap. 32. ſe quinquies non ſolum a ſolo meſenterii ulcere vidiſſe Hydropem memorat, ſed & ab ejuſdem partis ſteatomate ſine ulcere, ex ſola luxuriantium glandularum protuberantia. Ibidem dicit, inveniſſe ſe in cadavere hydropici ingens ſolummodo ſteatoma, quod ex meſenterii glandulis excreſcens in molem, ultra ℔ XVIII. ponderantem, cauſa fuit morbi, hepate interim, liene ac ventriculo, integris ac illæſis. Idem Auctor l. c. c. 34. narrat caſum Hydropis a veſiculis meſenterii geniti. *Thomas Bartholinus* Hiſtor. Anatom. Ceut. 1. Hiſt. 2. dicit, nullum hepatis vitium in corpore Hydropicæ apparuiſſe, ſed tantum lienem minorem. Conf. idem Cent. 3. Hiſt. 83. Innumera fere alia apud *Theoph. Bonet.* in ſepulchreto Anatomico extant exempla. Vid. *C. Stalp. van der Wiel* obſ. rarior. cent. 2. part. 1. p. 298. Ad alterum punctum quod attinet, ſcilicet, quis præcipue ſit ille humor, qui in abdomine hærens præbeat materiam illud diſtendentem, hocce jam § 13. ex Piſone utcunque præoccupavi. Et cum circa illud minus diſcrepantes reperiam Medicos, ſufficere putaverim dixiſſe, quod univerſa humorum maſſa, ſecundum gradus denſitatis tantum a ſe invicem differentium, ſi a naturali craſi ſua degeneravit & extra pomœria vaſorum ſuorum ferri capax evaſit, poſſit exiſtere cauſa morbi proëgumena.

21.

21. Ordo nunc poſtulat, ut inquiram adhuc paucis in CAUSAS morbi PROCATARCTICAS ſeu OCCASIONALES, quibus accedentibus cauſa antecedens ſeu prædiſponens, corpori jam inhærens, impellatur, ut fiat morbus. Hæ deſumi ſolent ex vitiis commiſſis circa uſum ſex rerum non naturalium; quapropter ex iis petiturus ſum ea, quæ huc facere judicavero. Primo itaque huc refero *Aërem nimis gravem*, qui, pondere ſuo premens totum corpus noſtrum, ſuperat reſiſtentiam vaſorum pulmonalium, unde eorum fit anguſtatio, ut nil, niſi tenuiſſimi humores tarde moti transmittantur, & cum orificia vaſorum ſudoriferorum extrorſum pateant, ea preſſa conſtrictaque impediuntur perſpirare, hinc reſiſtentia fit cordi nimis aucta, indeque pendens motus humorum ſuffocatio, inſenſibilis autem perſpiratio retropulſa, in corpore retenta, convertitur in ichorem. Si autem nimium fuerit *levis aër*, contraria plane ratione in corpus agens, minus premendo vaſa facit dilatari, humores rareſcere, unde horum in loca minus oportuna ſeceſſus & errores locorum, eaque, quæ §. 15.

22. *Cibi & potus* hic incurrunt culpam, quatenus vel eorum copia vel qualitates conſiderantur. Si *nimia* aſſumuntur *copia*, quia nimis tunc diſtento ventriculo orificia ejus contracta, vaſa, quæ in cavum illius exſudant humorem digeſtionem adjuvantem, comprimuntur, digeſtio prima impeditur, unde oritur cruditas in primis viis, hinc vaſculorum ad fines obſtructio, corporis imminuta perſpiratio; vid. *Sanctor.* Medic. ſtat. de cib. & potu aph. 12. & 52; nam ut perſpiratio fiat, requiruntur ſanguinis adeo particulæ parvæ, ut per vaſa cutis excretoria tranſire poſſint, ſi vero plenus eſt ventriculus, ille cibum ſatis comminuere non poteſt, hinc craſſior chylus ad ſanguinem pervenit, & quidem ea in copia, ut a vaſis ſubigi non poſſit, & debite comminui: ſed quid hinc eveniet aliud, quam ut vaſa magis debilitentur, humores ſtagnent, & ſic ſternatur via morbo. Inprimis vero hic male agit in nimia cibus aſſumtus copia poſt diuturnam inediam, nam cum novo ſuppeditato chylo hu-

mo-

mores demulſi non fuerint, vis vitæ interea perrexerit, partes ſolidæ per hanc ipſam debuerunt deſtrui, & ſubtiliſſimi humores diſſipari, reſidui vero inſpiſſari, imo a perennante attritu tandem fieri acres, putreſcentes, rodentes; jam ſi tunc ſubito in copia ingeruntur cibi, deficiente liquido inquilino diluente, generatur cruditas humorum, & ab impactione horum in vaſa, eorum nimia diſtenſio & effectus; de quibus §. 15. In qualitate peccantes cibi & potus, admodum multiplici reſpectu poſſunt eſſe cauſa impellens ſeu procatarctica Aſcitis. Quantum *potus frigidæ*, ſi aſſumitur ſimul nimia ejus copia & ſubito, nocere poſſit, jam notatum eſt a *Magno Hippocrate*, vid. ſect. v. aph. 24. De morb. popul. lib. 6. ſect. 3. & 8. Conf. *Celſ.* lib. 1. cap. 3. Quoniam enim in toto corpore noſtro nullus eſt locus, ubi non exhalet tenuis per poros ſuos vapor, ingeſta frigida conſtringit eoſdem & obſtruendo parit humores viſcoſos dimittentes ſuum liquidiſſimum. Tum ſi ingerantur alimenta & potulenta *acrimonia* aliqua peccantia, ſive illa ſit ſalina muriatica, ſive aromatica, patere cuilibet puto, quod debeat fieri humorum diſſolutio, & partium ſolidarum minimarum deſtructio, ſtimulatio ſolidorum ac velocitas humorum, ſemper vero liquidi diſſipatio & inde excitatio perpetuæ, non levandæ, ſitis ad reſtauranda amiſſa liquida, hincque pendens exſilitio humorum per debilitata vaſa. In ſpecie vero accuſatos hic reperio ab Auctoribus *potus ſpirituoſos* fermentatione paratos, qui amatoribus ſui in fine tandem Hydropem Aſciten plerumque relinquunt. Ita quippe fit, ut ex talium uſu motus in ſanguine acceleretur, ejuſque attritus augeatur, unde diſſipatis fluidiſſimis cruditates gignuntur, materia pituitoſa frigida in vaſculis facile colligitur, & in his accumulatur, interim viſcerum debilitas ſequitur, circuitus humorum valde debilis, & ſanguis ad motum iners redditur, humores ſtagnantes acriores fiunt, hinc obſtructa vaſcula, vel compreſſa, aut anguſtata magis magiſque repleta, diſtenſa, & interim a materia, acriore facta, eroſa rumpuntur, & lymphaticum

C li-

liquorem in cavitates effundunt, unde Aſcites exoritur. Si *victus* ſit *nimis viſcoſus* ex farinoſis, non fermentatione paratus, vel etiam *tenax* ex gelatinoſis animalium, tum ex caſeo lento, aut preſſo nimis coagulo lactis, fient vaſculorum tenuiorum in inteſtinis obſtructiones, hinc inteſtinorum inertia, cruditates, tumores, & ſi ipſi ſanguini illata eſt illa viſcoſitas, hæcce omnia, & pejora, gignuntur. *Oleoſi* autem & *pingues cibi*, quia ſunt indigeſtiles & cum ſanis humoribus difficulter miſcibiles, obſtruunt oſcula minimorum vaſculorum, unde introitus liquidorum in venas, inprimis meſeraicas, impeditur, atque ſic ſanguis orbatus fit liquido, incraſſatur, inſpiſſatur, Aſcites generatur. Tandem etiam huc pertinent quacunque ratione ingeſta, *medicamentorum* & *venenorum* titulo, omnia acria, cauſtica, putrefacientia, viſcoſa, conſtringentia, quæ vaſa rodere, exedere, debilitare & conſtringere valent, atque ſic humorum effuſioni extra ſua vaſa locum concedunt, vel etiam eorum liberum per canales ſuos fluxum, aut denique ingreſſum in eoſdem, impediendo, illos ſtagnare faciunt, condenſant, vel diſſolvendo eos undequaque in cavitates educunt.

23. Motus corpori conciliatus moderatus uti valde ſalubris, non ſolummodo quia membranæ, nervi, ligamenta & omnia vaſa tunc humectantur atque illinuntur, ſed etiam inprimis, quia ſecretiones & excretiones tunc temporis optime procedunt; ita e contra *motus violentus* nimis & perpetuus uti ſemper corpori noxius, ita & ad Hydropem Aſciten non parum illud diſponit, nam, dum omne, quod nutritioni inſervire debebat, per ſudores e corpore eliminat, vires facit labaſcere, humores reddit reſiduos condenſatos, immeabiles, atque ſic impedit æquabilem circulationem; ſed producendo obſtructiones facit id, quod §. 18. *Quies* quid nimis protracta ad productionem morbi adferat, notum eſt præ omnibus iis, qui ſtudiis incumbentes vitam ſedentariam agunt, qui corpus ſuum vix moventes fibras habent muſculares motui ineptas; hinc ingeſtorum accumulatio ciborum & potuum in primis viis fit, qui nec reſolvi nec digeri

geri poſſunt, ſed remoram patiuntur, unde aſſimilatio humorum impedita, deficiente vi vitæ, vaſa magis magisque debilitantur, & humoribus crudis incraſſatis implentur, quo ipſo autem circuitus ſanguinis impeditur, vaſa a corde remotiſſima, viſcoſitate repleta, diſtenduntur, lateralia premunt, & humores in hiſce ſtagnantes acriores fiunt, & ea rumpunt, unde hydrops.

24. Vitium circa *ſomnum & vigilias* commiſſum ſymbolam ſuam quoque ad morbum conferre, extra dubitationis aleam poſitum eſſe puto: nam cuilibet notum, quod ſomnus perſpirationem ſanctorianam promoveat, hinc volatilia in diu protracto ſomno nimium quantum conſumuntur & reliqua inſpiſſantur, corde interim ſemper humores ad partes propellente, & motu muſculorum voluntario deficiente, illi in vaſis lateralibus accumulantur, caput repletur & cerebrum aggravatur: ex omnibus poſitis autem exſurgit facilis intellectus, quod ſecretio ſpirituum nervoſornm impediatur, totum corpus tandem pituita frigida repleatur, & a vaſis ſic diſtentis, lateralibus preſſis, oriantur obſtructiones, cacochymia, hydrops. Vigiliæ immoderatæ quia ponunt continuatam ſpirituum ſecretionem, exhauſto iis ſanguine, omnes vires corporis proſternunt, totum corpus exſiccant, unde, humoribus circuitui ineptis redditis, coctiones, nutritiones, impediuntur, & producitur ſic illud, quod §. 18.

25. *Affectus animi* violentos totum corpus mirabiliter omnem in modum poſſe mutare & depravare, conceditur ab omnibus. Poterunt itaque quoſcunque morbos producere, ergo & Aſciten; dum enim aliquis vehementibns animi pasſionibus agitatur, ejus cor vehementer pulſat, interdum palpitat, unde homo anhelat, ſic diaphragma atque omnia viſcera ſummopere ſurſum & deorſum moventur, arteriæ pulſu valido micant, venæ, quæ oculis apparent, turgent, actiones in corpore perturbantur, corpus incipit langueſcere, vires proſternuntur, reditus ſanguinis venoſi ad cor fit difficilior, unde obſtructiones, ſtagnationes & tandem Hy-

drops; hinc eſt, quod mulieres, quæ animi paſſionibus magis ſunt obnoxiæ, quam viri, partim hanc ob cauſam citius in Hydropem incidant.

26. *Excretiones nimiæ* multorum exiſtunt cauſa morborum, dum eliminantur retinenda, quibus corpus ad uſus ſuos indiget. Quare non mirum videbitur, quod eas etiam ad cauſas procatarcticas Aſcitis referam, tantum id unicum conſiderationi B. L. proponens, illas huc a me referri, quatenus corpori per eas aufertur humidum, & hinc impeditur coctio prima, de qua cum omnis pendeat aſſimilatio, neceſſe erit, effectum illarum excretionum nimiarum eſſe cruditates in corpore natas, impeditam circulationem, turbatas ſecretiones, & hinc productum Hydropem. Pertinet huc excretio nimia *ſalivæ*, corpori ſiccitatem inducens; *bilis*, chylopoieſin primario inſtrumento ſuo orbans; *lymphæ* prancreatis & inteſtinorum, ſanguinem ſimiliter, ac in ſaliva, omni liquido emulgens; *ſanguinis* denique præ cæteris, utpote a cujus debita copia corporis pendet vita, & diminutione minore majoreve debilitas totius vitæ major minorve; hinc nunc eſt, quod omni tempore ab Auctoribus obſervati & annotati ſint Hydropici facti poſt omnis generis diarrhœas diu continuatas, quia viſceribus abdominalibus labefactatis, excoriatis, inflammatis, reliqua vaſa & viſcera, emuncta ſuis humoribus, debilitantur, unde, facta fluidorum jactura, reliquum, quod ſupereſt, liquidi per totum corporis habitum inſpiſſatur, ſolida laxantur. Vid. *Hippocrat.* ſect. VI. aph. 43. Idem hic poteſt dici de nimiis evacuationibus ſanguinis, quacunque hæ fiant ratione; nam ſive per hæmorrhoidalia vaſa, ſeu uterina in ſequiore ſexu, ſeu per nares, ſeu per alia quæcunquæ loca, contingat perditio laticis vitalis, Hydrops ſemper genitus conſtanter obſervatus eſt a Medicis. Ratio aſſerti una videtur eſſe, quod calor corpori innatus pro parte exſtinguatur, & quod vaſa humoribus privata & exinanita ſenſim collabantur, hinc ſanguinis impetus langueat, humores in capillaribus hærentes amplius propelli non poſſint, ſed ſtagnent, obſtructiones faciant, & ſic Hydropem accerſant. Altera

ra-

ratio hujus rei eſt, quod, ſi febris inſequatur nimias ſanguinis evacuationes, vis vitæ ita aucta facile poſſit vaſa rumpere & collectioni humorum extra illa locum concedere. Nam huc collimare videtur *Hippocrates* lib. 2. prædictionum dicens: *cui multum ſanguis ſurſum ac deorſum eruperit, & febris inſuper acceſſerit, eum multa aqua repletum iri timor eſt.* Hinc patet ratio, quare familiaris admodum ſit Aſcites militibus, poſt accepta in bello vulnera multo ſanguine orbatis. Nec obſcurum eſt, cur enormem & diuturnum vomitum cruentum Hydrops inſequatur, uti aliquoties fieri obſervavit *Experientiſſimus* D. OOSTERDYK SCHACHT, *ſupra omnes laudes meas poſitus*, *Præceptor meus omni ſemper honoris cultu venerandus.* *Retenti*, qui naturaliter ex corpore excerni debent, *humores* hic æque incuſantur, ac excretiones eorum nimia copia factæ. Sic bilis in inteſtina impedita excretio facit Icterum a regurgitato humore bilioſo in ſanguinem, quem penitus diſſolvit, unde, præter alia mala multa, Hydrops. Quam ſalivæ, lymphæ pancreatis & inteſtinorum, deficiens in loca ſua excretio, habeat efficaciam in corpus humanum ad productionem morborum Hydropicorum, patet vel ex eo unico, quod tunc privetur digeſtio præcipuo inſtrumento ſuo ſeu adjumento. Sanguinis evacuatio intercepta quam ſæpe diri fiat cauſa Hydropis, innotuit ab omni tempore in ſuppreſſionibus ejus per hæmorrhoidalia vaſa, aut naturalia mulierum, vel & per alia minus conſueta loca fluere ſoliti. Ita *Hippocrates* aph. 12. ſect. VI. docet, *ſi quis hæmorrhoïdes diuturnas ſiſtere velit, niſi una fluere ſinatur, Hydropis vel tabis metum adfert.* Retentus enim antea fluere ſolitus ſanguis vaſa magis magiſque replet, laxiora & molliora reddit, ea ſimul diſtendit; hinc humores tardius moventur, lympha & ſerum in vaſis accumulatur, ſtagnat, obſtructiones facit, adeoque Hydropem. De Hydrope ex ſuppreſſis menſibus orto vid. *Bonet* ſepulchr. lib. 3. ſect. 21. obſ. 21. §. 6. Non ſine grata animi recordatione memini caſus alicujus ſingularis, quem in Praxi *Clariſſimi* D. OOSTERDYK SCHACHT occurrentem, ex Ejuſdem benigniſſima ac fideliſſima com-

municatione mihi hac æſtate videre contigit. Erat puer octo annos natus, qui per duorum annorum ſpatium continuo mictu cruento, ſimul fluentibus hæmorrhoïdibus, laboravit, cæterum bene ſanus. Evenit huic miſero, ut uterque ſimul fluxus uno tempore fuerit ſponte ſuppreſſus, & mox infeſtari cœperit vero Aſcite, quem adeo ſibi habuit infeſtum, ut tumor abdominis eum tandem poſt aliquot ſeptimanarum ſpatium, quæſitis incaſſum auxiliis contra immanem & nimis adultum morbum, e vivis eripuerit. Rationem hujus rei dare ſuperſedeo, quoniam nil, præter communem, poſt omnes ſuppreſſas evacuationes ſanguineas oriri ſolitum, effectum hic agnoſco.

27. Ex recenſitis hactenus cauſis Hydropem Aſciten producentibus, patuit, ut opinor, quam multiplicem morbus originem habere poſſit. Adeoque etiam non difficilis erit evolutio rationum, quæ faciant, ut ex multis morbis gignatur Hydrops. Etenim omnes illi agnoſcent unam vel plures ex jam memoratis cauſis pro ſuis cauſis proximis. Erit igitur naturæ& fabricæ corporis humani maxime conſentaneum, ut Aſcites propullulet ex iis morbis, qui eaſdem cum Aſcite cognoſcunt cauſas, vel qui pro effectu ſuo ponunt ea, quæ Aſciti gignendo ſunt idonea. Hinc omnes pertinaces viſcerum obſtructiones, ut ſcirrhi Hepatis, Lienis, Pancreatis, Meſenterii, Renum, Inteſtinorum, huc referenda ex unanimi per obſervationes ſtabilito omnium conſenſu. Jam quoque patet, quare febres intermittentes, quartanæ diuturnæ, ultimo terminentur in Hydropem. vid *Nic. de Blegny* Zodiac. Medico Gallic. Anno 2. p. m. 19: cur idem fiat in fine morborum acutorum, inprimis ardentiſſimorum: nec obſcurum eſt, cur Podagra, Melancholia, Scorbutus, & alii varii, apud Auctores Practicos prolixe inveniendi, eundem plane ſæpe ſortiantur finem. Hæc, utpote attendenti & morbi cujuſlibet genium perſpectum habenti clara, & utcunque ex antecedentibus intelligenda, prolixius deducere, eſſet peccare contra opinionem, quam de Lectoris Benevoli ſagacitate & perſpicacitate fovere humanitas me jubet.

Tranſeo

Tranſeo itaque ad enucleationem aliquot EFFECTUUM atque SYMPTOMATUM.

28. Primo ſtatim initio morbi *pedes* apparent *œdematoſi*: notum enim eſt, quod illa diatheſis in corpore, qua ſanguis circulationi eſt ineptus, primo omnium in locis a corde remotis fiat conſpicua, ſicque partes inferiores præ aliis inflentur. Si vero acciderit, vaſa in abdomine quædam, ruptione facta, ſerum aquoſum effudiſſe, tum illud ex natura omnium fluidorum deſcendit, qua ipſi conceditur iter, & propter tenuem ſatis peritonæi lamellam, minorem inveniens reſiſtentiam, it ad *femora*, & ad *ſcrotum* in viris. Si cogitatur, quod per venas ab aqua compreſſas, humorum, quos continent, reditus impediatur, res fit clarior. Tument vero pedes maxime veſperi, quia tum circulatio in capillaribus tardior, & tranſpiratio ab ingruente frigore externo imminuitur; quare verſus noctem tali tumore affectos homines audimus de *frigore* conquerentes. *Digiti impreſſi veſtigia* ad tempus in tumore remanere non adeo mirum videtur conſideranti, quod, labefactata valde fibrarum muſcularium vi contractili, hæ non ita ſtatim preſſæ ſe reſtituere & reaſſurgere poſſint. Hæc vis a premente intus aqua eouſque ſuperatur, ut genitalia in magnum attollantur tumorem, & ſpeciatim in viris generetur *Hydrocele*, tum ſæpe etiam *Exomphalos* fiat. In quam vero molem tumens abdomen in Aſciticis adſcendat, ſupputare licet ex quantitate ſeri ex eo extracti, quam aliquando ad 56 pintas obſervavit *Petrus Pawius* obs. Anatom. obſ. 29. & *C. ſtalp. van der Wiel* obs. rarior. p. 302 narrat ex Job. Mekerano, quod ex cadavere Hydropicæ extractæ ſint aquæ 125 ℔. Quod brevi temporis ſpatio recreſcat & *augeſcat aqua*, etiamſi fuerit educta, patuit ex illo caſu, quem, cum degerem Pariſiis, ante tres annos obſervavi in praxi chirurgica *Cl. Morand Jun.* Membri ſociet. reg. ſcientiar. qui in Aſcitico intra 22 menſes quinquageſies ſepties Paracenteſin inſtituit, & ad 490 pintas aquæ eduxit, uti prolixius B. L. hiſtoriam hanc recenſitam reperire poterit in Act. Acad. reg. ſcient. de A. 1721 brevi edendis. *Strepitum*

flu-

fluctuantis in abdomine *aquæ* audiri, ſi moveatur corpus, forte non adeo bene concipi poſſe dicet ille, qui abdomen ſemper plenum reperiri ex Anatomicis edoctus eſt, & hinc, ubi extra vaſa ſua iverit ſerum, hoc tantum præciſe ſpatii occupare putabit, quantum ſibi paraverit premendo inteſtina & elevando peritonæum extrorſum, adeoque, perfecte repleta cavitate abdominis, æque impoſſibile eſſe, ut ſtrepitus audiatur, ac non auditur ab aqua, qua vas aliquod accurate repletum eſt, quacunque etiam vi illud moveas. Haud tamen putem, inexplicabile eſſe ita phænomenon, ut totum debeat in dubium vocari, quod tot celebrium Auctorum nititur obſervationibus; nam verum quidem eſt, quod abdomen in vivo ſano corpore ſemper ſit plenum, quia omnes partes inſita ſibi gaudent vi contractili, qua quælibet, quantum premitur, tantum etiam reſiſtit: ſed ubi vis hæc deſtructa vel ſaltem debilitata eſt, uti in Hydrope id contingit, nullam video difficultatem, quare non poſſit aqua in abdomine extra vaſa ſua hærens, in uno loco collecta, in illum premendo & extendendo magis agere quam in alium; cedentibus enim facile integumentis abdomini ſuperſtratis, ex uno latere in alterum moto corpore, aqua ſub iis contenta poteſt ſequi motum hunc impreſſum, atque ſic ſtrepitum excitare. Accedit, quod inteſtina quoque hoc in caſu minus reſiſtant, & ſic majus minuſve concedant ſpatium ſuperincumbenti fluido. Fit autem hoc magis intelligibile, quando viſcera abdominalia ab aqua putreſcente conſumta, & ſic plane omnis, quæ ab iis adhuc pependerat, ſublata reſiſtentia, cavitaſque major facta eſt. *Dyſpnœa* ægro moleſta hic oritur ab impedimento, quod liber diaphragmatis motus, ad liberam reſpirationem requiſitus, patitur ab aquarum mole, quæ, illud ſurſum premendo, arctat pectus & proin pulmonibus, ut ſe libere expandere poſſint, non permittit. Hinc eſt, quod plerumque hanc dyſpnœam comitetur *tuſſis ſicca*, quæ excitata eſt, ut lento & ferme aliquando penitus ſublato tranſitui ſanguinis per pulmones pararetur via: quid quod ex obſtructis & expanſis nimium veſiculis pulmonalibus

bus difficultas reſpirandi tranſeat in *Orthopnœam*. vid. Cl. *Ruyſchius* in obſerv. Anat. Chirurg. obſ. 19. *Senſu gravitatis & torpore* afficiuntur omnes Aſcitici, tum propter molem, quæ viſceribus abdominis incumbit, & hinc majus pondus corpori conciliat, quod in ſano nullo modo ſentitur, quia omnes humores vaſis ſuis coërciti non aggravant partes circumjacentes; tum propter impeditum deſcenſum diaphragmatis, & ſuperficiem ejus ſuperiorem, pectus ſpectantem, magis convexam redditam, eoque ipſo gravem factam pulmoni, in inſpiratione expandere ſe nitenti; inprimis vero *in ſomno* moleſta illa fit ægro *delaſſatio*, dum hoc tempore adhuc magis ſerum iſtud aquoſum poteſt premere verſus diaphragma & impedire liberam reſpirationem. Poſt paſtum hæcce moleſtia, ob diſtentum ventriculum & auxiliatrices prementi aquæ præbentem manus, augetur eousque, ut ægri *de anguſtiis præcordiorum* & *metu ſuffocationis* conquerantur. Explicat adhuc magis modo memorata phænomena preſſio, quam ſufferunt vaſa ſanguinea, uti reliqua viſcera omnia, unde ſanguinis verſus inferiora itus & reditus impeditur, congeſtio verſus ſuperiora promovetur. Hinc, quia ſanguini liberior patet via ſurſum, *calor capitis* ex Aſcite ægrum infeſtans intelligitur; quin & patet ratio, quare *ſuperiores corporis partes* eo magis *extenuentur*, quo inferiorum major eſt intumeſcentia, quippe compreſſis omnibus chylopoieſi inſervientibus vaſis nutritio impeditur. *Alvus dura* ex ſola compreſſione inteſtinorum a ſero incumbente intelligitur, qua *fæces, quæ ejiciuntur, caprinis ſtercoribus ſimiles ſunt, una cum mucoſa eliquatione*, uti loquitur *Hippocrates* coac. prænot. p. m. 194. Fæces enim alvinæ quando libere ſatis, propter anguſtatas vias, quas tranſire debent, non exire poſſunt, exſiccatæ, inter ſe minus cohærentes, abradunt mucum, inteſtinorum cavum oblinientem, & eum ſimul ſecum auferunt. *Urina parca* redditur ex duplici cauſa, altera, quia renes & ureteres comprimuntur, nec concedunt ſpatium ſecretioni & excretioni urinæ debitum, altera, quia id, quod ex lege naturæ per ductus urinarios excerni debuerat, depo-

nitur in cavitatem abdominis & in cæteras partes eidem excipiendo jam aptas. Ex eadem ratione *ſudor* in Aſciticis *fit nullus*, quod materia huic efficiendo deſtinata aliorſum determinata eſt. Exhauſta itaque erit univerſa maſſa ſanguinis ſero ſuo, ſeu tenui illo liquido, quod, conſtituens materiem morbi, omne ad infimum ventrem defertur. Orbatus vero ſanguis parte maxime fluida vel aquoſa, exſiccabitur, & inexplebile excitabit *deſiderium potus*, quod vocamus ſitim; quæ Aſciticos perpetuo urget, juxta illud:

Quo plus ſunt potæ, plus ſitiuntur aquæ;

cujus fundamentum rei Poëta non ignoraviſſe videtur, quando canit:

Creſcit indulgens ſibi dirus Hydrops,
Nec ſitim pellit, niſi cauſa morbi
Fugerit venis, & aquoſus albo
Corpore languor.

Horat. Lib. II. p. 156.

Sed eſt etiam alia adhuc producens magis intenſam illam ac non levandam ſitim, nempe putredo colluviei ſeroſæ, quæ a mora in corpore longiore in loco calido clauſo producitur, juxta illud:

Putreſcunt facile, ni moveantur aquæ;

putrefacta vero aqua contrahit acrimoniam, &, ut ſic dicam, alcaleſcentiam, quæ ſemper major, quo diutius duravit malum; & quia portio ejus, per exhalationem ad minimum, miſcetur ſanguini, primo excitat *febrim lentam*, dein *calidam*, hinc *ulcera*, *gangrænas*, ac, ubi materies ad vaſa arterioſa minima cerebri devenerit, ab eroſis iis, quæ ad nares diſtribuuntur, *hæmorrhagias narium*, viſcerum tandem abdominalium vel quorundam vel omnium *ſphacelum*, ſic *mortem* prius viſcerum, & hinc pendentem totius.

29. Ad PROGNOSIN morbi progreſſurus, vix efficacem ab arte operam polliceri poſſe mihi videor. Suadet hoc fere Gallorum proverbium: (*Hydropique fait aux Medecins la nique:*) *nil niſi contemptum reportant ex ſanando Hydrope Medici.* Adeo ſane difficiles curatu morbi Hydropici habentur: nec ſine

cau-

cauſa. Sic namque ab omni tempore cenſuere Artis Antiſtites. Operam dabo, ut intelligatur, quando deſperatus, quando ſpem curæ recipiendæ det Aſcites. Pro varietate cauſæ, ex qua ortus morbus, major minorve eſt difficultas eum curandi. Qui Aſcites eſt recens, a nullo antecedente morbo cœpit, in juvenili & robuſto corpore, ubi viſcera bene ſunt conſtituta, curæ facit ſpem, eamque majorem, ſi æger non multum ſitiat, ſi appetat, alvus non ſit adſtricta, urina reddatur quantitati potus aſſumti reſpondens, aut etiam eam excedens, ut & ſi ex aſſumptis mutetur. Quo vero magis eſt inveteratus morbus, in ægro ætatis provectioris, vires ſentiuntur deficere, ſymptomata adſunt multa, gravia, v. g. virium plenaria proſtratio, tuſſis magna, Orthopnœa, ſitis ingens nec levanda, alvus dura, prægreſſi ſunt morbi acuti; ſi cauſa proxima ruptio vaſorum, aut ſcirrhi viſcerum, ſi ortum habet a magnis hæmorrhagiis, & maxime, ſi viſcera gangræna affecta vel ſphacelata ſunt, tunc raro vel plane non ad ſanitatem perducitur morbus; conf. *Hippocrat.* aph. 47. ſect. VII. ſect. VI. aph. 35. ſect. VII. aph. 55. de morbis lib. IV. de prædictionibus lib. II. *Corn. Celſ.* de Medic. lib. 2. cap. 8. An Hydrops Aſcites limoſus, membranis incluſus curari poſſit, non auſim affirmare, cum eum incurabilem pronunciet *Præclariſſ. F. Ruyſch.* in obſerv. chirurg. obſ. 46. ſi itaque unquam, certe hic locum habet illud, quando dicitur, *non eſſe in Medico ſemper relevetur ut æger.* Si tamen occurrat curandus Medico Aſcites, quomodo tunc ſit procedendum, & ad quæ attendendum, jam breviter ſum traditurus.

30. Tres ſunt Hydropis Aſcitis CURANDI INDICATIONES. *Prima* eſt, ut liber concilietur fluxus liquori ſtagnanti; *ſecunda*, ut lympha extravaſata, quæ in cavitates eſt effuſa, educatur; *tertia*, ut labefactata viſcera, atque vaſa corroborentur, & eorum priſtinus tonus reſtituatur. PRIMÆ INDICATIONI ſatisfaciunt medicamenta, quæ (1) vitam debilem excitant, (2) omnia impedimenta, uti obſtructiones, tumores, & ſcirrhos in hepate, liene, pancreate, meſenterii glandulis, & reliquis partibus, tollunt;

(3) quæ liquores nimis tenaces ſolvunt. Primum obtinemus corroborantibus,aperientibus,&c,ſi ſitis valida non urgeat,penetrantibus atque leniter ſtimulantibus, qualia, ut ex multis ſelecta, ob peculiares vires ab Auctoribus hic valde commendata, ſunt ſequentia: Rad. quinque aperientes, Ariſtoloch. utriuſque, Helen. Valerian. Imperat. Eryng. Irid. Flor. Sil. montan. Gramin. Herb. Eupator. Abſinth. Abrot. Rut. Marrub. Agrimon. Tragoſel. Serpil. Thym. Calaminth. montan. Fl. Roriſmarin. Hyper. Cent. minor. Geniſt. Summit. Tanacet. Abſinth. Bacc. Junip. Laur. ex quibus ſecundum lubitum fiunt decocta, vina vel cereviſiæ medicatæ; præ omnibus Abſinthii ſuccus convenit in Hydrope a frigida materia pituitoſa &c. orto; ſed ubi hepar vel aliquod aliud viſcus tumore ſcirrhoſo eſt obſeſſum, maxime nocet, uti etiam in cruditate eorum. A quibuſdam Practicis ſummo cum ſucceſſu exhiberi ſolent vina chalybeata vel aquæ minerales. Si interim ſitis & febris valde urgent, tunc a præcedentibus calidis remediis paululum eſt abſtinendum, & in uſum ſunt vocanda, quæ ſitim extinguunt & æſtum temperant; quod fit variis ſuccis ex refrigerantibus fructibus & herbis recenter expreſſis, e. g. ex malis Aurant. Citr. Herb. Fumar. Plantag. Acetos. Acetoſel. Cichor. Soncho, Tarax. Lactuc. Portulac, ut & pluribus aliis; quibus accedunt quædam chemica, uti Cremor Tart. Nitr. purificat. Spirit. Nitr. dulc. Vitriol. Salis. Ad ſecundum faciunt ea, quæ cauſam comprimentem, obſtruentem, rumpentemve tollunt, ſi fieri poſſit, vel emendant ſæpe, adhibitis aquis mineralibus. Tertio ſcopo inſerviunt partim remedia ſupra allegata, partim mercurialia atque antimoniata chemia rite præparata, uti Mercur. præcipit. rub. Merc. dulc. Turb. mineral. Tart. emet. partim ſalia alcalina fixa atque volatilia, uti Sal. Card. Bened. Abſinth. Scord. Stip. fabar. Geniſt. Tart. Cineres clavellati, Sal. ammoniac. C. Cervi. Sang. human. Oſſium. Hic non poſſum non, quin commemorem (quam acceptam refero benigniſſimæ Cl. OOSTERDYK SCHACHT autoptæ communicationi) methodum Cl. *Archibaldi Pitcarnii*,

qui

qui bis, prius in Scotia, & altera vice hic Lugduni Batavorum, Aſciten, procurata ſalivatione per Mercurialia, ſanavit, quamvis dolendum, quod noluerit aperire ſigna, quibus fieret certus, curam hanc poſſe inſtitui.

31. SECUNDA INDICATIO variis quidem modis & remediis effici poteſt; ſcilicet 1. Paracenteſi 2. Purgatione per alvum. 3. Vomitu. 4. Diureſi. 5. Diſſipatione. 6. Emiſſariis paratis novis. *Paracenteſis* poteſt tantum cum ſpe futuræ ſalutis inſtitui in illo Aſcite, qui eſt recens adhuc, & ortus a cauſa quadam extrinſecus cito applicata, veluti, ſi quis poſt magnam fatigationem valde calefactus, multum ſitiens, ſubito bibit frigidam; vel ſi quis cachexia laborans magna copia aquæ Spadanæ corpus ſuum replet; præterea requiritur, ut æger ſit juvenis, viribus nondum deſtitutus, viſcera habeat adhuc bene conſtituta, nec aqua effuſa ſit putrida. Ubi autem hæc abſunt, vel contraria ratione ſe omnia habent, Paracenteſis potius mortem accelerat, tantum abeſt, ut ſalutem ægro promittat, nam latice aquoſo extracto vaſa flaccida, putrefacta, ab appellente ſanguine rumpuntur, concidunt, & corrumpuntur. Sic etiam ubi Aſcites habuerit pro materia humorem lentum, limoſum, inutilem plane eſſe putarim Paracenteſios adminiſtrationem, nam prolici tantum poterit ichor tenuis, quicquid autem eſt craſſi, remanebit, & fruſtraneam operoſæ operationis arguet inſtitutionem vid. *Cl. Ruyſch* l. c. obſ. 45. Uti autem nulla tam eſt regula firma, quin patiatur exceptionem; ſic & in perforatione abdominis ſemper attendendum eſt ad ſymptomata, quæ aliquando tam gravia, ut ad illa mitiganda, ſuſque deque habitis contraindicantibus, debeat fieri. Cæterum de modo Paracenteſin inſtituendi hic nil commemoro, quia de hac operatione in fine diſſert. peculiariter agam.

32. Ut *per alvum* educantur aquæ, ſi nil obſtat, & vires ægri permittunt, viſcera atque vaſa nondum ſunt labefactata, nec corrupta, ſtatim ab Hydragogis initium eſt faciendum & repetitis vicibus in iis perſiſtendum, ſi vires ægri ferre queant, donec aquæ fere omnes expulſæ ſunt, aliter denuo

 af-

affatim colligitur earum copia. Hunc in finem eligimus ea Hydragoga, quæ a feliciſſimis Practicis maxime hic commendantur, uti ſunt Rad. Sem. Cortex medianus & ſuccus Ebuli, Sambuci; Rad. Ireos. Mechoacan. Jalap. Bryon. Soldanel. Elater. Granadil. Fol. Senn. mund. Scammon. Diagrid. Reſin. Jalapp. Gum. Gutt. Tinct. Jalapp. Elect. Hydragog. Sylv. Syrup. Rhamni Cathart. Spinæ Cervinæ &c. Ex quibus variæ pro ratione circumſtantiarum formulæ concinnantur v. g. ℞. Cort. med. Samb. M. j. Aq. & ſeri lactis ana ℔i. coquantur & dividantur in partes duas, quarum unam mane, alteram veſperi aſſumat æger: vel ℞. Fol. Senn. mund. ℥ij. Rhei el. ʒiß. Tart. Rhenan. Flaved. cort. Citr. ana ʒi. coquantur leniter in aqua Cichor. colaturæ ℥iiß. addantur ſyrup. ſpin. cervinæ ʒii. M. F. Hauſtus: vel ℞. Cort. med. Samb. ℥ß. Rad. Ariſtoloch. ʒij. Jalap. Bryon. Irid. Floren. ana ℥ß. Herb. Abſinth. Menth. criſp. ana M. j. Agaric. leviſſ. ʒiij. Cinnamom ʒij. conſciſſa & confracta dentur pro vino medicato, hiſce affundantur vini Rhenani pint. iij, hujus aſſumat æger ſingulo mane ℥ij. Inter remedia maxime laudatur ſucc. Ireos vulg. ℥ß. vel ℥i. una vice ſumenda; alii Rad. Ireos Florent. recent. ʒi vel ʒij. in vehiculo quodam exhibent: alii Tinct. Jalap. ab ℥i. ad ℥ij. pro hauſtu propinant. Loco purgantium interne aſſumendorum nonnulli etiam Practici Clyſteres in uſum revocant, e. g. ℞. Pulp. Colocynth. ʒi. infunde in vini alb. Gallici ℥iij. ſtent per noctem, colaturæ addantur decoct. ex Rad. Angelic. Fl. chamæmel. Herb. anethi ℥vi. Ol. lini ℥iß. cum pauxillo ſalis, M. F. Clyſter: vel ℞. Herb. Gratiol. Soldanel. Cort. med. Sambuc. ana M. j. Fl. Geniſt. piij Bacc. Junip. Lauri ana ʒij. Sem. Dauci cret. Carvi ana ʒiij. coquantur ſ. artem in ſufficiente quantitate ſeri lactis, ad colat. ℥ix. add. Elect. Diacathol ℥ij. M. F. Clyſma: vel ℞. Herb. Cent. minor. Rut. Marrub. ana M. j. Rad. Ireos noſtr. Bryon. alb. Ebuli, ana ℥ß. Summ. Abſinth. Tanacet. ana p. ij. Bacc. Lauri ʒij. Sem Cumin. ℥i. coquantur S. A. in Q. S. aquæ, Colat. ℥x. add. Elect. Hieræ picræ Galeni ℥iß. M. F. Enema; hiſce clyſte-

ſteribus etiam addi poteſt Infuſ. Croci Metallor. vel urinæ hominis ſani, vel Terebinth. in vitello ovorum ſolutæ q. ſ. Notari tamen hic velim cum *Excellentiſſ. Sydenhamo* in oper. p. 614. quod ea, de quibus modo dixi, conveniant iis ſolum, qui purgatu ſunt faciles, illis autem, qui ægre purgantur, lenia cathartica ſint danda, & recenſita Hydragoga tantum, ut ſtimulent, addenda. Rationem vid. l. c. Fortaſſe non ingratum fuerit B. Lectori ex *Franciſco Porto* legere remedia, quibus ad educendam per alvum aquam tunc temporis uſi fuerint? ita autem ille Medic. Decad. lib. VIII. cap. 16. canit:

Purgabit Agaricus ergo
Et Roſa, quæ pallet, Diacarthamus & Colocynthis,
Quique trochiſci ab ea celebres dicuntur Alhandal.
Et Thymelæa etiam pilulæ, Lathyrque, Sambucus,
Cyclamenque, Ebulus, Cucumiſque aſininus, & Iris.
Quæ ne ventriculo noceant jecorique, Galanga,
Spicaque, Cinnameus cortex, Piper adjiciantur,
Zinziber, & Marathri cum ſemine ſemen Aniſi.

33. Hydropem recentem ex nulla prægreſſa inflammatione, in robuſto & juvenili corpore ortum, *emeticis* ſanari, obſervationes docent; hinc ſi Medicus primum ſumma cum attentione ad ægri vires circumſpiciat & omnia ejus phænomena rite obſervet, atque ſi nil obſtet, facile methodum *Cl. Sydenhami*, aquam vomitoriis educendi, ſequi poteſt, nam concuſſione partium ſolidarum his excitata, liquida ſtagnantia diſſolvuntur atque expelluntur; oportet quidem hic monere, quod leniora emetica nil agant in Aſcite, ſed fortiora ex brevibus intervallis repetita palmam reliquis præripiant, ob eandem rationem, datam in purgantibus: hunc in finem maxime laudat *Cælius Aurelianus* Rad. Verat. vel decoctum Hellebori, quod non ſolummodo per ſuperiora, ſed ſimul per inferiora aquas ejicit. Remedia efficacia, quæ maxime hic locum habent, ſunt, quæ partim ex minerali, partim ex vegetabili regno, peti poſſunt, uti Tart. Emet. Vitriol. alb. Mercur. Vitæ, Turb. Mineral. Tart. Vitriolat. ſuc-

ſuccus recens expreſſus, Cort. med. Sambuc. Raphan. Elater. Fol. Soldanel. Infuſ. Fol. Aſar. Croci Metallor. Regul. Antimon. & ſimilia.

34. Multos Aſciticos *diureticis* liberatos fuiſſe, varia apud Practicos extant exempla; hinc jure merito ea medicamenta maxime laudantur, & aliis præferuntur, quia his vires ægri non adeo proſternuntur, ut præcedentibus methodis, nam aperiunt, & ſimul ſerum ad renes determinant, atque per urinæ vias expellunt aquas. Inter hæc medicamenta diuretica præcipue eminent, quæ partim ex vegetabili, & partim ex animali regno petuntur, uti ſunt Rad. Apii paluſt. Petroſel. Aſparag. Fœnicul. Ruſci, Eryng. Lign. Junip. Fol. Salv. Polygo. Cepa, Allium, Flor. Geniſt. Bacc. Laur. Junip. Sem. Apii. Fœnicul. Dauci, Urticæ Roman. Petroſel. Macedon. Maxime hic commendat *Cl. Sydenham.* omnes ſales lixivioſos & cineres ex variis herbis præparatos. Inter animalia inprimis excellunt Lumbrici terreſtr. Aſelli, Scarabæi, Cicadæ, Formicæ, & plura alia, quæ in pulveres redacta cum quodam vehiculo exhiberi poſſunt: attamen, non niſi præmonente natura, viam hanc per urinas educendi aquas eligi debere firmiter perſuaſus ſum. Qua ratione aquæ, etiam in cavitates jam effuſæ, per vias denuo urinarias poſſint educi, non quidem adeo manifeſte rigoroſo patet inquiſitori; nihilo tamen minus non incredibilis videtur res conſideranti illud, quod *Bartholinus* in Actis Hafn. An. 1673. obſ. 126. refert, fuiſſe aliquando aſſumtæ per os pilulæ purgantis fruſtum magnum cum lotio excretum, nam quamvis hic omnia incerta cauſarum ratione, uti fatetur Bartholinus, non tamen proinde ſtatim falſa, cum ſenſibus revera appareant; quod nobis hic ſufficit.

35. Quinta methodus, aquæ exitum conciliandi *per diſſipationem*, perficitur 1 per omnia illa, quæ externe ad corpus applicata, excitando ſudores, eliciunt extrorſum per cutim aquas, uti jam apud antiquiſſimos in uſu erat, & adhuc hodie in Aſia & Africa eſſe perhibetur. Obtinetur autem hoc vel per calorem ad focum, in hypocauſto ad fur-

num,

num, vel in arena calida, fimo animalium, in quibus ſepelitur æger, vel ſale, qui ad loca affecta contuſus apponitur: quorum quale eligendum præ alio, ſola Medici ſtatuit prudentia. 2 Omnis hic in uſum vocatur mos in Europa inprimis receptus, per remedia, diaphoretica dicta, materiam perſpirabilem educentia; vel externe ad corpus admovenda, veluti ſunt balnea vaporis, ſpiritus vini accenſus ſeu in ciſta, ſeu in lecto; vel in corpus ingerenda; & hunc in finem laudamus Theriac. Diateſſar. Meſuæ, Andromachi, Mithridat. Damocratis, Diaſcord. Fracaſtor. Sylvii, Rad. Salſaparill. Chin. Imperat. Angelic. Gentian. Zedoar. Lig. Guajac. Saſſafr. Herb. Card. Bened. Scord. Cent. minor. Abſinth. Abrotan. Roriſmarin. Origan. Bacc. Lauri, Sem. ſiler. montan. & fere omnia aromatica. Interim tamen monendum eſt, ut æger a potu abſtineat, quantum poſſibile eſt, ne corpus iterum de novo aqua repleatur: & ne frictiones negligantur. Non poſſum hic præterire, quod obſervavit *Bartholinus* Hiſt. Anat. Cent. 5. obſ. 45. de efficacia unicornu Groenlandici, nam hujus ſolius uſu, procurato ſudore, Matronam 60 annorum liberatam dicit ab Aſcite, poſtquam multa alia, eaque diverſo ſcopo, remedia fruſtra adhibita eſſent.

36. Sexta denique methodus, qua educuntur aquæ *per emiſſaria facta nova*, locum tantum habet, quando materies Aſcitis nondum in cavitatem abdominis effuſa eſt, ſed hæret adhuc in panniculo adipoſo. Si tunc viſcera nondum corrupta, poterit id, quod olim faciebant Ægyptii, Hippocrates, & hodie adhuc faciunt bono cum ſucceſſu Chinenſes, audacter fieri; inuritur ſcilicet ferro ignito locus ſub genu, & poſtmodum cruſta facta ſeu eſchara butyro emollitur, ut cadat, & ſic concedat viam exituræ aquæ; quoniam enim panniculus adipoſus totus in toto corpore habet communicationem per omnes partes productus, non abſque ratione hoc modo eductio per derivationem aquæ obtineri poſſe ſperatur. Ad eundem ſcopum faciunt eidem rationi innixa emiſſaria, parata per veſicatoria, lanceolas, fila ſeu ſetacea, de quibus, utpote magis apud nos notis operationi-

 bus,

bus, nil attinet dicere: conf. *Hippocrates* de locis in homine, de morbis popular. ſect. 7ima, & *Albucaſis* methodus medendi certa lib. 1. cap. 32. lib. 2. c. 54. Unam adhuc oportet, ut addam in hac methodo obſervandam magni ſane momenti, cautelam. Eſt vero hæc, ut exeuntibus per emisſaria facta aquis pars antea tumefacta nunc ſubſidens accurate ligetur circumductis faſciis, ni enim hoc fiat, membrana adipoſa, dimiſſa aqua, nunc flacceſcens, ſi hæreat aliquamdiu laxa, non compreſſa, concipit gangrænam.

37. Hiſce peractis, neceſſe eſt, omne molimen hic impendere, ut TERTIÆ INDICATIONI ſatis faciamus, quæ conſiſtit in eo, ut labefactatorum viſcerum & vaſorum tonus reſtituatur, atque fibræ roborentur; ad hoc requiruntur varia remediorum genera, quæ virtute aromatico-balſamica prædita leniter adſtringunt & corroborant, qualia ſunt Cinnamom. Nux moſchat. Caryophyll. aromat. Crocus, Abſinth. Agrimon. Vinca pervinca, Rad. Enul. Campan. Cent. minor. Allium, Calam. aromat. Roſmarin. Salvia, Dictam. Cret. Rad. Caryophyll. Millefol. Cort. flaved. Aurant. Citr. Rad. Galang. Rhabarb. toſt. Croc. Mart. Chalybs, Conſ. Anthos, Abſinth. Cort. Citr. Cond. Vinum rubrum: inprimis huc faciunt vina generoſa & chalybeata, vina rubra, Hiſpanica, Malvatica, & Rhenana. Si oporteret ex modo recenſitis formulam præſcribere, ſequentem cum fructu exhiberi poſſe putarem: ℞. Limatur. Chalyb. ℥j. Cinnam ℥iſs Sacch. alb. ℥ij M. F. Pulvis ſubtiliſſimus, hujus ℈i. bis de die aſſumat æger cum pauxillo vin. Rhenan. vel ℞. Limatur. Chalyb. Cort. Peruvian. ana ℥iij. Nuc moſchat. Caryophyl. aromat. ana ℥i. Vini Rhenan. generoſiſſ. ℔iij. F. S. A. vinum medicatum, hujus ter de die aſſumat æger ℥ij. Præter hæc convenit, poſt curam Aſcitis quacunque methodo feliciter abſolutam, ut talis commendetur uſus ſex rerum non naturalium, qui & impediat de novo generari aquas, & ſanguinem corroboret. Prior obtinetur intentio, victu ſicco, veluti ſunt panis toſtus, vel biſcoctus, carnes aſſæ; abſtinentia a potu, inprimis tenui; evitatione aëris humidi; ſomno non nimis diu

pro-

protracto; motu corporis ad initia levis ſudoris; & affectibus animi moderatis. Poſterior intentio impletur 1. per modo dicta; 2. per omnia ea, quæ ſanguinem laudabilem generant & ſpiritus reficiunt; quo faciunt cibi eupepti; potus vini vel cereviſiæ meracioris, puri, aut quandoque impprægnati calefacientibus & roborantibus, uti eſt vinum abſinthites, modo ne ſint ſpiritus per deſtillationem eliciti, monente *Sydenhamo* oper. p. 631; & motus fibrarum muſcularium, quorſum referuntur, præ cæteris vectio in equo, & frictiones: nam hac via debitæ conſiſtentiæ obtinebitur ſanguis, & vaſa poterunt coërcere ſuos humores. Sic ergo via præcludetur morbo. §. 14.

TANTUM.

DE PARACENTESI.

§. 1.

PARACENTESIS ABDOMINIS eſt illa operatio chirurgica, quando in Aſciticis abdomen ſero vel aqua diſtentum, inſtrumento idoneo perforatur ſeu pertunditur, eum in finem, ut aqua in cavitate abdominis collecta, ibique tanquam in utre incluſa hærens, evacuetur, & ſanitas reſtituatur, vel ad minimum ſymptomata mitigentur, & vita protrahatur; dicitur ſic græca voce a παρακεντέω *compungo*, & latine vocatur *acu-punctura*, *perforatio abdominis.*

§. 2. Quam antiqua ſit paracenteſis operatio, aut quot variis modis paſſim inſtitui ſoleat, modo docere ſupervacaneum exiſtimo: tantum in id intentus, ut traderem brevisſimis ipſam operationem, cum ſuis maxime neceſſariis circumſtantiis, hodie uſitatam. Diſpeſcam autem dicenda melioris ordinis ergo in tres partes; quarum prima continebit ea, quæ ante ſuſceptam paracenteſin conſideranda; 2da,

E 2 quæ

quæ in operatione ipſa factu ſunt neceſſaria; & 3tia, quæ peracta operatione adhuc requiruntur, ut abſolvatur cura.

§. 3. Antequam inſtituatur operatio, primo omnium circumſpicit Medicus de indicantibus, quæ vel ſuadeant vel diſſuadeant operationem. De his autem jam actum in diſſert. §. 31. Tum, ubi jam concluſum, eſſe faciendam pertuſionem abdominis, priuſquam id fiat, Operaturus diſponit inſtrumenta in peculiari tabula, ita, ut ad manus ſint, quibus opus eſt; qualia ſunt acus cannulata acuta triangularis, quæ Gallorum vocabulo *Trois-quarts* vocatur, ſtylus argenteus, faſciæ linteæ vel coriaceæ longæ, & latæ, compreſſæ, plumaceolæ, emplaſtra defenſiva, vaſculum cum oleo. Jam diſpiciendum eſt de ægri ſitu, quem commodiſſimum, cum hodiernis in Gallia Chirurgis celebribus, duco eſſe, ut æger in ſedili collocetur, facilius enim ita effluens aqua in infra poſitum inter pedes ægri vas excipietur, & lectus haud inquinatus ad recipiendum ægrum erit aptior, ut taceam, quod hic ſitus cum ad meliorem diſtenſionem loci perforandi, tum ad proniorem aquæ effluxum multum faciat. Collocato ſic in ſedili ægro, neceſſe eſt, ut deſignetur locus pungendus, quem aliqui majoris cautionis gratia atramento notandum ſuadent; ſed hoc quilibet vel faciendum vel omittendum dijudicet, prout magis vel minus putat ſibi erroris evitationem futuram difficilem vel facilem. Majoris momenti eſt determinare prius, quis præciſe locus pungendus ſit. Variæ ſunt hic Auctorum ſententiæ, quas excutere meum hic non eſt, & de quibus videri poſſunt *Celſus* lib. 7. cap. 15. *H. F. ab Aquapend.* oper. Chirurg. p. m. 520. ſeq. & *Dionis cours d' operat. de chirurgie* p. m. 107. Ego hic brevitati ſtudens, ſic ſtatuo: quod ille locus ſit eligendus, qui habeat duas haſce conditiones, 1. in quo minus eſt periculi, 2. in quo commodiſſime omnium evacuatio fieri poteſt. Talis autem, qui poſſideat dictas binas conditiones, vel ſponte monſtratur a natura, vel non. Monſtrat eum natura in umbilico, ut docet *H. F. ab Aquapend.* oper. chirurg. p. 521. *quando ille ita laxatus,*

xatus apertusque eſt, aut tumens, ut ab exteriori parte ad internam cavitatem, & aquam ipſam, tenuiſſima cutis tantum intercedat, quam vel ipſo tactu; digitique compreſſione, ac perſpicuitate de-deprehendes: & tunc umbilicus perforandus. Si locus ſe non commonſtrat, inſtituenda eſt punctio 3 tranſverſorum pollicum longitudine infra umbilicum, & eadem diſtantia a linea alba, menſura in corpore ſano intellecta, ſeu, quod eodem redit, in loco medio, qui eſt inter umbilicum & eminentiam oſſis ilei, oblique verſus inferiora inveniendus: ſic enim & evitabitur aponeuroſis muſculorum, & aquæ pondus, maxime ſic diſtendere ventrem potens, operationis bonum non parum facilitabit ſucceſſum. In utro præciſe latere perforatio debeat fieri, an juxta Veteres in illo, quod eſt a fonte Aſcitis averſum, non definivero, quia ab hodiernis in hac arte Magiſtris non obſervatur. Vid. interim *H. Fabr. ab Aquapend.* l. c. & *Dionis* l. c. p. 105.

§. 4. Loco determinato, qui debeat perforari, & ægro apte collocato, dum miniſter, pone ægrum ſtans, ambabus ſuis manibus premit abdomen, quo verſus locum pungendum aqua impulſa eundem faciat magis tumere & prominere, Chirurgus acum cannulatam, oleo inunctam, dextra ſua prehendit ita, ut anſa ejus firmiter incumbat volæ manus ad radidem pollicis, prominente inter duos digitos maximos, ad ſummum ad 2 digitorum tranſverſorum diſtantiam, extremitate cannulæ cum acu, quam ſimul cum cannula una vice adigit in abdomen uſque ad prominentes duos digitos ei incumbentes. Non puto hic neceſſarium eſſe, ut ſit anxius Operator de directione, juxta quam debeat Paracenteſis fieri, an longitudinaliter, an tranſverſe, an oblique; nam in loco dicto §. 3. ubi fit Paracenteſis, eandem læſionem infert muſculi tranſverſi, inprimis ſi conſideretur, inſtrumentum hic vulnerans eſſe triangulum. Perforato ſic abdomine, mox exempta acu, cannula relicta, aqua effluit, in ſuppoſitum inter pedes ægri vas excipienda, quam, non obſtante plerorumque praxi, (ab *Hippocrate* ſect. VI. aph. 27. ſ. II. aph. 51. & *Celſo* lib. 2. c. 8. firmata) omnem ſimul educi debere aſ-

ſero, obſervata ſolum, a *Clariſſ.* BOERHAAVIO notata, ea cautione, ut abdomen pro eductæ proportione aquæ circumductis faſciis, ex corio vel linteo paratis, ab aliquo miniſtrorum comprimatur, ita ut nullum vacuum remaneat; nam hac methodo una prohibetur, *ne vaſa & viſcera laxa & pendula fluctuent in inani poſt evacuationem abdomine*, uti graviter monet *Experientiſſ.* D. BOERHAAVE aph. 1240. Cum alias, hac abdominis ſtrictione neglecta, vaſa nunc libera, & minus reſiſtentia, magna vi implerentur ſanguine, caput e contra eodem orbaretur, & ſic ægro mors accelerаretur, uti ſæpe contigit. Si interea temporis, dum aqua effluit, vires æger dejectas ſentiat, illas & ſpiritus refocillantia propinare convenit. Si vero acciderit, ut ob inteſtinum vulneri admotum, aqua non poſſit exire, ſtylo obtuſo per cannulam adacto retrudatur illud neceſſe eſt, quemadmodum hoc obſervatum gratus memini a *Clariſſ.* ALBINO *Præceptore meo nunquam non colendo.*

§. 5. Peracta Paracenteſi & educta omni ſimul aqua, ante omnia videndum, ut abdomen faſciis ſit conſtrictum, vaſaque & viſcera compreſſa pro ſcopo, quem dixi §. 4. Extrahenda itaque jam eſt cannula, & vulnus conſolidandum; quod facili negotio fit ab ipſius vitæ in ægro efficacia, nam cutis, muſculi & peritonæum, vi fibrarum ſuarum contractilium, ſponte operient foramen, ſic ut nil amplius hic ſit factu opus, quam ut imponatur plumaceola vel emplaſtrum aliquod defendens v. g. Vigonis, aut illud, quod dicitur Gratia Dei, ſimileve, & huic ſuperimponatur compreſſa una vel altera, faſcia convenientе firmanda; cætera vero ad perfectam conſolidationem ſoli ad omnia ſibi ſufficienti naturæ committantur. Jam nil reſtat, quam ut prohibeatur, ne ſerum aquoſum de novo in cava abdominis colligatur; id quod perficitur applicatis fomentis calidis, vel medicamentis alio modo paratis, quæ ex adſtringentibus paululum & roborantibus ſint conflata, atque tandem præſcribatur uſus ſex rerum non naturalium, uti habetur diſſert. §. ultimo.

F I N I S.

COROLLARIA.

I.

Qui non novit Chirurgiam, ineptus eſt Medicus.

II.

Morbi interni congruunt cum morbis externis.

III.

Vita ſuperſtes in ægro facit, ut Medicus poſſit remediis ſuis repellere morbum.

IV.

Extra miniſterium naturæ qui facit Medicus, imprudenter agit.

V.

Ex ægro, non ex libris, diſcendum Medico, quid contra præſentem morbum agendum.

VI.

Sæpe per aliquot annos miaſma luis venereæ deliteſcit in corpore, ſine ullis manifeſtis ſignis.

VII.

Lues venerea non niſi ſanguinem liquefacientibus curatur.

VIII.

Gonorrhœa male per ſalivationem curatur.

IX.

Omnes morbi Partheniaci unicam agnoſcunt cauſam plethoram.

X.

Nemo vel unum diem vivit ſine febre.

XI.

Nil magis exitiale eſt Medicinæ, quam jactatio remediorum ſpecificorum.

XII.

In Nephritide a calculo male dantur remedia ſtimulantia, balſamica, diuretica.

XIII.

Ubi maxima copia ſanguinis, ibi eſt maxima διάθεσις *ad putredinem.*

XIV.

Corpus noſtrum ab ipſa vita diſponitur ad putredinem.

XV.

Maritus fœcundus & uxor fœcunda poſſunt ſterile matrimonium habere.

HONORI ET MERITIS

Eximii Doctiſſimique Juvenis Domini

JACOBI VAN MUNSTER,

Diſſertatione publica de HYDROPE ASCITE *ſummos in* MEDICINA *honores adipiſcentis.*

Quid lyrâ laudes tenui decoras
Concinam, MUNSTERE, Tibi? perenni
Jam cluet Nomen, meritoque virtus
Splendet honore.

SEQUANÆ gaudent reſonante ripâ
Inclyti Doctum celebrare GALLI,
Laureis dives ſtrenuos coronat
LEIDA labores.

Quis feret certam miſeris medelam
Quos premens pigrâ violentus Hydrops
Labe conſumat, ſitiensque tabo
Torreat udo?

Pullulat cœcis tumidum fluentis
Corpus, eſtque arens humido refuſum.
Tetra lenteſcunt, cumulantque fœdam
Stagna paludem.

Tu manu diras Opifer peritâ
Extrahis lymphas, reſidetque liber
Turgidis ferro trifido recluſis
Venter ab undis.

Aut potens imis Medico lacunis
Poculo fluxum putridum revellis;
Luridus cedit refugitque clauſis
Fontibus Albor.

ZWOLLA Te longos potiatur annos,
Et memor cœlis Tua facta tollens
Ventilet pennâ volitante terras
Fama per omnes.

J. F. HELVETIUS. Med. Doct.

PRÆSTANTISSIMO ORNATISSIMOQUE VIRO

JACOBO VAN MUNSTER,

Quum Medicinæ Doctor renunciaretur.

MUNSTERE, Divo nate Epidaurio,
O Pars meorum magna ſodalium,
Dilecte Phæbo Palladique,
Gratulor egregios honores.
MUNSTERE tantis digna laboribus
Soluta tandem præmia gratulor,
Et, quo ſuperbus mox micabis
Nomine, Te MEDICUM ſaluto.
En cuncta vincit ſic labor improbus!
Neſcitque denſis cedere nubibus,
Quem laudis incendit cupido,
Nominis & generoſus ardor.
MUNSTERE pectus commovet hic Tuum,
Divoque plenus Tu quaſi numine
Per mille procurris pericla,
Quò Medicis ſociere doctis;
Hinc arduorum per juga montium
Excurris, altum nec metuis mare,
Nec ſaxa curas nec procellas,
Dum teneas toties cupita.
Remota longè GALLIA Te juvat,
Dives peritis quæ Podaliriis,
Juvatque Chirurgis adeſſe
Luminibus manibuſque doctis.
Hinc rettuliſti munera ſplendida,
Largoque dives ecce redis penu;
Tuumque tempus collocatum
Quam bene ſit, docet hæc tabella;
Nam, quî ſit unda e corpore languido
Pellenda, monſtrat, ni medicamini
Parere velit, ſi maligna
Ludat Apollineos labores.
O! Grator urbi, quæ reduci Tibi
Jam ſerta, lauros & virides parat!
Beata ter! cuſtode quæ Te
ZWOLLA frui poterit ſalutis.

JOANNES OOSTERDYK SCHACHT.

ORNATISSIMO AC ERUDITISSIMO
VIRO

JACOBO VAN MUNSTER.

Curas edaces pectoris egerat
Morpheûs in auras, membráque ſolverat
Jugo laboris, liber ibat
Per varias animus figuras:
Ergò relictis turribus Ubiis,
Trans alta Rheni, trans juga montium
Septena, trans & regna lauri,
Et liquidi Jovis arva vectus
Aurata Vates limina Palladis
Recluſa vidi: de laquearibus
Muriſque pendebant coronæ
Lucifugis gravidæ pyropis.
Paſſim æviternæ ſymbola gloriæ
Suſpenſa ſplendent, undique cœlicæ
Portenta formæ, jam ſtupentem
Magnificis recreata viſis
Paſcunt Poëtam. Nil niſi ſplendida
Adeſſe cerno, nil niſi grandibus
Conforme, cum ſit grande mundi
Verticibus, gravidiſque dextris.
O quæ tubarum dulce ſonantium!
Affuſa captas muſica detinet
Aures, voluptatiſque plenum
Blanda melos, liquidumque nectar
Pallas propinat. Prô quibus aureus
Abundat æther deliciis? quibus
Intus fluentis gaudiorum
Corda natant riguique ſenſus.
Sed hîc ſtupenti ſe ſpecies mihi
Plus apparatu ſplendida cætero
Repente pandit. Curioſum
Viſa rapit nova forma Vatem,
Nam clara gemmis & rutilantibus
Dives ſmaragdis, undique laureis
Diſtincta ſertis, & coronas
Mille gerens hodierna ſedes
LEIDÆ celebri Palladiæ domûs
Loco ſuperbit, circuit hîc tuam
Pennata alumni turba ſedem
Multiplicans ſine fine lauros.

Cûi

Cûi ſumptuoſum dicite, ZWOLLANI
Thronum paràſtis, dicite, dicite.
Jo notavi liliorum
Mixta roſis elementa nomen
Haud imperitis flexibus exhibent;
MUNSTER triumphet: cætera prô vetant
Legiſſe curarum huc alumni
Pæonii, celebris relictam
Quæ mentem ab oris ad ſolitum vocant
Scholare penſum: ſed liceat ſcholæ
Favete, dixi poſtulanti.
O liceat referendo patrem
Hoc lucis ortu gaudia promere:
Mœſti colores ſint procul ædibus,
Florum ſodalis turba necte
Serta Roſas mihi ver repletis
Miſit caniſtris, lilia miſcuit
Succendo ſtacten Galbaneis focis,
Hunc aſtra amico ferte Phæbum
Incolumi reducem JACOBO.

AD EUNDEM.

Hæc, ſi fortè minus teſtari corda valebunt,
Vocibus expreſſis hæc ſtabilire juvat.
Vivat perpetuos, Vivat MUNSTERUS in annos,
Sitque petita dies, ſitque cupita quies.
In ſolis victor ſcriptis MUNSTERE triumpha
Sic ego, ſic mecum frater amande voves.
Dicere plus nequeo, quia paucis omnia dixi,
Plurali caruit ſemper avita fides.
Pluralem poſtquam juſſa eſt admittere multis
In fidibus. facta eſt diſſona vera fides.

Ex animo gratulans teſſeram amicitiæ
conſecravi, meritoque cecini

ABRAHAMUS VAN HAGEN,
Medic. Stud.

AAN DEN

VERSTANDIGEN EN GELEERDEN HEERE

JACOB VAN MUNSTER,

Toen hy in 's Lands Hooge-ſchoole te Leiden, tot Medicynen Doctor wierd ingewydt.

Ik zie verblyd myn Vriend met lof tot Arts verheeven,
Myn geeſt werd vaardig, en tot zingen aangedreeven,
Om U, roemwaarde Heer te ontmoeten bly van geeſt,
U groet ik met myn zang op dit uw vroolyk feeſt.
't Is onſe vriendſchap, die my aanport tot de ſnaaren,
Geleerde Jongeling, die van uw jonge jaaren
In 't ryk der LELI-VORST ruym twee hebt doorgebragt,
Wat wierd gy daar van elk met regt ge-eerd, geagt!
Daar hebt gy grond gelegt om verder voort te bouwen;
Daar had gy luſt den menſch in 't binnenſte te aanſchouwen,
Daar zogt gy naarſtig na genees-kunſts merg en pit;
Dan was de ontleedigkunde alleen uw doel en wit,
Dan zogt gy weer de kragt van 't eed'le kruyt te weeten,
Wat hebt gy daar veel tyd en uuren in verſleeten!
't Was alles tot uw nut, uw arbeid werd beloont,
Nu Leidens Pallas U met groene lauw'ren kroont.
't Is wel, gy ziet nu eens het end van al uw poogen.
Gaa voort in weetenſchap, en houd de deugt voor de oogen,
Bevlytig U nog meer, zo groeit uw kennis aan,
Tot aller kranken hulp, en werd myn wenſch voldaan,
Zo werd uw roem van elk geviert, en hoog verheeven,
En moet vereeuwigt voorts op alle tongen leeven.

JACOB OOSTERDYK.